

KONFERENCIJOS PROGRAMA

Vytauto Didžiojo universitetas, 2023 metų balandžio 21 d. Kaunas,
Donelaičio g. 52, 403 auditorija

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
MCMXXII

DAUGIAVEIDIS VILKAS: TARPDISCIPLININĖS PERSPEKTYVOS

10:00 *Įvadinis žodis ir konferencijos temos pristatymas*, Jurga Jonutytė, Vytauto Didžiojo universitetas, Filosofijos fakultetas, Kultūros tyrimų centras

10:10 „*Alkanas vilkas ir modernus stumbras: modernybė girioje*“, Mantas Davidavičius, Vytauto Didžiojo universitetas, Filosofijos fakultetas, Kultūros tyrimų centras

10:30 „*Vilkas sovietų valstybės diskursuose*“, Aivaras Jefanovas, Vytauto Didžiojo universitetas, Filosofijos fakultetas, Kultūros tyrimų centras

11:50 Pietų pertrauka

13:00 „*Sugyvenimas su vilkais Rytų Sibiro taigoje*“, Donatas Brandišauskas, Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

13:20 *Mitinis vilko veidas – dieviškas ar velniškas?* Ignas Šlajus, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

13:40 „*Vilkų mylėtojai*“: gamtosaugos aktyvistų perspektyva“, Vaidas Balys, Gamtos apsaugos asociacija „Baltijos vilkas“

15:00 Kavos pertrauka

15:15 „*Vilko populiacijos būklė Lietuvoje*“ Renata Špinkytė, Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija, Miškų ir Ekologijos fakultetas, Miško mokslų katedra

15:35 „*Vilkai Lietuvoje zooarcheologiniais duomenimis*“ Giedrė Piličiauskienė, Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra

15:55 Kavos pertrauka

16:10 Apvalaus stalo diskusija: *Kokias tarpdisciplininių tyrimų kryptis atveria žmogaus ir vilko santykių nagrinėjimas?*

18:00 Konferencijos pabaiga

Kontaktai pasiteirauti:

Aivaras Jefanovas

868643632

aivaras.jefanovas@gmail.com

PRIEDAS

Pranešimų santraukos:

Alkanas vilkas ir modernus stumbras: modernybė girioje (Mantas Davidavičius)

XVII – XVIII a. sandūroje modernioji filosofija pakeitė Lietuvos žmonių ir miško gyvūnų (tame tarpe – ir vilkų) santykius. Šis pokytis prasidėjo nuo miško erdvės pakeitimo: miškai tuo laikotarpiu padalinami kvadratais ir sektoriais, kurie atskiriami proskynomis, plėtojamas žvėrinčių tinklas. Medžiojamieji žolėdžiai imami veisti ir prižiūrėti iš dalies industriniu būdu. Pavelas I, pavyzdžiui, 1754 pasiūlė visai kariuomenei pasiūti kelnes iš briedžių kailio. Vilkai šiame naujajame pasaulyje vietos neatrado: vilkas taip ir neprisijaukino, nepakluso gamtos valdovui žmogui, neišmoko sumažinti savo poreikių, nepaisė miško kvadratų ir kitų naujųjų ribų. Šio neprisitaikymo dėka vilkas buvo nurašytas į nepageidautinų gyvūnų kategoriją – drauge su žievėgraužiais tipografais ir kitais miško „kenkėjais“, kenkiančiais modernaus miško vizijai. Priskyrus vilkui naują statusą modernybė sukuria ir „vilkų problemos“ sprendimą, kurio atgarsiai mūsų regione pastebimi dar ir šiais laikais.

Vilkas sovietų valstybės diskursuose (Aivaras Jefanovas)

Tarybų sąjungos laikais buvo sukurta politinė bendra-sajunginė vilkų naikinimo koncepcija ir programa, o vilkai paskelbti modernėjančios sovietinės liaudies priešas. Terminas „sovietų liaudies priešas“ buvo agresyviai naudojamas Rusijoje (ir kitose komunistų valdomose Respublikose), ypač Stalino laikais, įvardinant politinius oponentus, kontrevoliucionierius ir visus kitus žmones, kurie buvo laikomi pavojingi bolševikų režimui. Ši sovietinė koncepcija atsispindėjo ir plėšrūnų naikinimo politikoje, kuri turėjo įtakos neigiamam žmonių požiūriui į vilkus ir skatino jų naikinimo praktikas. Šiuo pranešimu sieksiu parodyti kaip sovietinė ideologija, biurokratinis aparatas ir įvairios socialinės-ekonominės priemonės buvo naudojamos vilkų naikinimui organizuoti. Taip pat, pabadyčiau atskleisti kokią įtaką sovietų valstybės diskursai apie neigiamą vilką ir jo žalą žemės ūkiui bei „gamtai“ turėjo (ir tebeturi) mūsų šalies gyventojų požiūriui į vilkus.

Sugyvenimas su vilkais Rytų Sibiro taigoje (Donatas Brandišauskas)

Pranešime bus pasakojama apie daugiarūšę žmonių ir gyvūnų sąveiką bei žmogaus ir vilko komunikaciją, remiantis etnografinė medžiaga, surinkta vykdant antropologinius tyrimu Rytų Sibire.

Mitinis vilko veidas – dieviškas ar velniškas? (Ignas Šlajus)

Vilko vaizdinyje susikerta daug mitologemų, jo mitologija yra ambivalentiška ir daugiašakė. Viena iš teminių šakų yra vilko dieviškumas vs. velniškumas, pirmiausia regimas etiologinėse sėkmėse apie vilko tvėrimą. Pranešime bus pamėginta pristatyti tamsiąsias ir šviesiąsias simbolinio vilko veido puses, išskleidžiant kelis konkrečius mitinius vaizdinius – vilko kaip Dievo (deivės) šuns ir vilkų valdovo (valdovės) mitologemas, įvairių rūšių tautosakoje paliudytas tiek baltų žemėse, tiek Šiaurės taigose, tiek Rytų stepėse, iš esmės visur, kur žmogus sutikdavo vilką.

Vilkų mylėtojai: gamtosaugos aktyvistų perspektyva (Vaidas Balys)

Radikalūs ir neprofesionalūs, plėšrūnus romantizuojantys miestiečiai iš penkto aukšto, gyvenime nematę vilko, vedini jaunatviško entuziazmo, triukšmaujantys, kad gautų dėmesio. Šis karikatūrizuotas aktyvistų apibūdinimas neblogai atskleidžia pagrindinius motyvacijos ir santykio su vilku aspektus bei išryškina aštriausias sankirtas su oponuojančiomis visuomenės grupėmis. Atitolintas, savaiminę rūšių bei kraštovaizdžio vertę akcentuojantis, o ne būtinis ir vartotojiškas santykis su aplinka; žmogumi kaip vienintele “sava” rūšimi neapribota empatija; nuoširdus rūpestis dėl aplinkos degradavimo - keli bruožai, vienijantys gamtosaugos aktyvistus.

Verdančiame visuomenės vertybių ir pasaulėžiūrų konflikte vilkas tarnauja kaip apčiuopiamas objektas, o plėšrūnus ginančios organizacijos suteikia veidą “naujosioms” vertybėms. Neretai jos veikia kaip išorinė valstybės institucijų sąžinė ir atsvara balansui pasiekti. Aktyvistai nebūtinai pasiekia pagrindinių tikslų, tačiau dėl jų įsitraukimo įgyvendinami svarbūs pokyčiai, kurie ilginiui laikomi savaime suprantamais.

Vilko populiacijos būklė Lietuvoje (Renata Špinkytė)

Pranešime bus pristatyti pastaraisiais metais vykdomų Vilkų paplitimo, genetinių, reprodukcinių, sveikatingumo ir amžiaus tyrimų rezultatai, kurie atsiskleidžia dabartinę vilkų populiacijos būklę.

Vilkai Lietuvoje zooarcheologiniais duomenimis (Giedrė Piličiauskienė)

Vilkai šalia žmogaus gyveno visą žmonijos istoriją, o jų santykis su žmonėmis buvo labai įvairiapusis. Vilkai buvo pirmieji prijaukinti gyvūnai, jų palikuonys tapo artimiausiais žmogui gyvūnais kompanionais. Kita vertus, vilkai įvairiais laikais buvo intensyviai medžiojami, o baimė ir neapykanta šiems gyvūnams atsispindi įvairių tautų tautosakoje bei rašytiniuose šaltiniuose. Bet kuriuo atveju, vilkas kaip gyvūnas paliko vieną reikšmingiausių pėdsakų mūsų rūšies istorijoje. Tačiau nepaisant ryškaus vaidmens tiek priešistorinių medžiotojų rinkėjų kasdieniame gyvenime, tiek viduramžių ar naujųjų laikų aukštuomenės medžioklėse, vilkų ir kaip ir kitų stambių plėšrūnų skeletų liekanų zooarcheologinėje medžiagoje randama retai. Nepriklausomai nuo laikotarpio, tokia tendencija būdinga ne tik Lietuvai, tačiau ir kitiems Europos kraštams. Nors tai apsunkina priešistorinių ir istorinių laikų vilkų tyrimus, tačiau turimi duomenys leidžia daryti vienokias ar kitokias prielaidas apie šių gyvūnų vaidmenį skirtingais laikais. Pranešime ir bus aptariami archeologinių tyrimų metu randamų vilkų liekanų tyrimai bei jų rezultatai.